

เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

*****

ศาลยุติธรรมตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพที่ผู้ต้องหาและจำเลยมีอยู่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ศาลยุติธรรมถือเป็นหลักว่า ผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างชัดเจน ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ บัญญัติว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาอย่างรวดเร็วและจะเรียกประกันจนเกินสมควรแก่กรณีไม่ได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยเร็ว”

ความหมายของการปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราว คือ การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

หลักการสำคัญในการสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

การสั่งคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยมีหลักการที่สำคัญ คือ

(๑) การพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวเป็นดุลพินิจของผู้พิพากษาโดยแท้ โดยพิจารณาสั่งตามกฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ และมาตรา ๑๐๘/๑ ประกอบข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๔๘ และคำแนะนำของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับบัญชีมาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๔๗

(๒) ผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งต้องพิจารณาสั่งอย่างรวดเร็ว และจะเรียกหลักประกันจนเกินสมควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในกฎหมาย และต้องแจ้งเหตุผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ร้องขอประกันทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

การร้องขอให้ศาลปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว อาจแยกได้ดังนี้ คือ

๑. การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างฝากขังหรือระหว่างสอบสวน เมื่อผู้ต้องหาถูกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการนำตัวมาขออนุญาตศาลฝากขังระหว่างการสอบสวนยังไม่เสร็จสิ้น ผู้ต้องหาที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวต่อศาล

๒. การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาคดีของศาลชั้นต้น เมื่อจำเลยถูกพนักงานอัยการฟ้องต่อศาลแล้ว จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาล หรือในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ เมื่อศาลมีคำสั่งประทับฟ้องและหมายเรียกจำเลยให้มาแก้คดี จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวต่อศาล และการยื่นคำร้อง จะยื่นก่อนวันนัดหรือในวันนัดที่ระบุในหมายเรียกก็ได้

๓. การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา เมื่อจำเลยถูกกักขังหรือจำคุกโดยผลของคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค แล้วแต่กรณี จำเลยมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวก่อนที่จะยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกา หรือจะยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวพร้อมกับยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกา หรือจะยื่นหลังจากยื่นอุทธรณ์หรือยื่นฎีกาแล้วก็ได้

๔. การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวบุคคลที่ถูกกักขังหรือจำคุกในกรณีอื่น เช่น ศาลออกหมายจับพยานที่จงใจไม่มาศาล หรือกรณีละเมิดอำนาจศาล หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกจับกุมโดยเหตุจงใจขัดขึ้นคำบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๐ เป็นต้น บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวได้

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว คือ การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณาของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ใช้ได้เฉพาะในชั้นนั้นๆ เท่านั้น เมื่อชั้นของการดำเนินคดีเปลี่ยนไปก็ต้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวใหม่

ผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว ได้แก่

๑. ผู้ต้องหา จำเลย หรือบุคคลที่ถูกกักขังหรือจำคุกในกรณีอื่น
๒. ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องทางสมรส บุคคลที่ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ใกล้เคียงเหมือนเป็นญาติพี่น้อง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร หรือนิติบุคคล เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำหรับในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นกรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของนิติบุคคลนั้น

 ประเภทของการปล่อยชั่วคราวแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ด้วยกัน ได้แก่

๑. การปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน คือ การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องทำสัญญาประกันและไม่ต้องมีหลักประกัน เพียงแต่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียกเท่านั้น

๒. **การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน** คือ การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว โดยก่อนปล่อยไป ผู้ประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่า จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกปรับตามจำนวนเงินที่กำหนดไว้ในสัญญาประกัน

๓. **การปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันและหลักประกัน** คือ การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว โดยผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันต้องลงลายมือชื่อในสัญญาประกันต่อศาลว่าจะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของศาล และมีการวางหลักประกันไว้เพื่อที่จะสามารถบังคับเอาหลักประกันตามจำนวนที่ระบุไว้ได้เมื่อมีการผิดสัญญา

ข้อพิจารณาในการปล่อยชั่วคราว

พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘ วรรคหนึ่ง เป็นหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งได้แก่ ความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐานที่ปรากฏแล้วมีเพียงใด พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่ ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีเพียงใดหรือไม่ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาล ถ้ามีคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ โจทก์หรือผู้เสียหาย แล้วแต่กรณี ศาลพึงรับประกอบการวินิจฉัยได้ โดยศาลจะพิจารณาประกอบกันว่าสมควรปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยหรือไม่

การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุตามกฎหมาย คือ เหตุตามมาตรา ๑๐๘/๑ ซึ่งต้องเป็นเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (๒) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (๓) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (๔) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- (๕) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนของเจ้าพนักงาน

หรือการดำเนินคดีในศาล

ในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ศาลต้องปฏิบัติตามมาตรา ๑๐๘/๑ วรรคท้าย คือ คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงเหตุผล และแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลย และผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเห็นหนังสือโดยเร็ว

หลักเกณฑ์ในการเรียกประกันหรือวงเงินประกัน

ในกรณีที่ศาลพิจารณาแล้ว เห็นสมควรปล่อยชั่วคราวไม่ว่าโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติรายละเอียดของหลักประกันหรือวงเงิน

ประกันไว้ ดังนั้น จึงต้องพิจารณาข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข เกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๘ ประกอบคำแนะนำของประธานศาลฎีกา เกี่ยวกับบัญชีมาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นแนวในการพิจารณาสั่ง ข้อบังคับนี้จะมีรายละเอียดหลักเกณฑ์วางเป็นแนวทางไว้ว่า การกำหนดวงเงินประกันพึงกำหนดให้เหมาะสมแก่ข้อหาและสภาพแห่งคดี รวมทั้งแนวโน้มที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีหากพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักประกันด้วย ก็ให้พิจารณาว่าหลักประกันนั้นคุ้มวงเงินประกันที่กำหนดหรือไม่ โดยให้คำนึงความน่าเชื่อถือของผู้ขอประกัน หลักประกัน และฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยประกอบ

๑) ในคดีความผิดลหุโทษหรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันได้ แต่หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราโทษปรับขั้นสูงสำหรับความผิดนั้น ซึ่งการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๑๑ บัญญัติว่า กรณีปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน ก่อนที่จะปล่อยไปต้องให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบาน หรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก

๒) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๕ ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจ อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท เว้นแต่ มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุนเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

๓) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๕ ปี ขึ้นไป การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ แต่วงเงินประกันต้องไม่สูงเกินควรแก่กรณี ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีมิได้มีลักษณะเป็นพิเศษอย่างอื่น การกำหนดวงเงินให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

(๑) คดีที่มีโทษจำคุก แต่ไม่มีโทษสถานอื่นที่หนักกว่าโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย ให้กำหนดวงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อระวางโทษจำคุก ๑ ปี ทั้งในส่วนที่เป็นอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำ

(๒) คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

(๓) คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

๔) กรณีการปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา หากศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน ๓ ปี ไม่ว่าจะเป็คดีที่ต้องห้ามอุทธรณ์ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริงหรือไม่ก็ตาม ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้ โดยมีประกันและหลักประกัน แต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน ๓ ปี และศาลเห็นควรอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้ แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนวงเงินประกันที่กำหนดไว้เดิม

หลักประกันที่ใช้ในการขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราว ได้แก่

- เงินสด หลักทรัพย์อื่น หรือบุคคลเป็นหลักประกัน
- หลักทรัพย์อื่นที่ใช้เป็นหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว ก็เช่น

(๑) ที่ดินมีโฉนดหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ กรรมสิทธิ์ห้องชุด

(๒) พันธบัตรรัฐบาล สลากออมสิน บัตรหรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตัวแลกเงินที่ธนาคารเป็นผู้จ่ายและธนาคารผู้จ่ายได้รับรองตลอดไปแล้ว ตัวสัญญาใช้เงินที่ธนาคารเป็นผู้ออกตัว หรือเช็คที่ธนาคารเป็นผู้สั่งจ่าย (แคชเชียร์เช็ค) หรือเช็คที่ธนาคารรับรองแล้ว

(๓) เงินฝากธนาคารที่เป็นบัญชีเงินฝากประเภทฝากประจำ

(๔) หนังสือค้ำประกันหรือหนังสือรับรองของธนาคาร

(๕) หนังสือรับรองของบริษัทประกันภัย

- สำหรับบุคคลเป็นประกันหรือหลักประกัน ประกอบไปด้วย

(๑) ส่วนราชการ กรณีข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องคดีอาญาตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการช่วยเหลือข้าราชการหรือลูกจ้างของทางราชการที่ต้องคดีอาญา

(๒) ผู้มีตำแหน่งข้าราชการ ข้าราชการบำนาญ สมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น พนักงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานของรัฐประเภทอื่น ๆ ลูกจ้างของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ผู้บริหารพรรคการเมือง และนายความ **ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้ต้องหาหรือจำเลย** เช่น เป็นบุพการี ผู้สืบสันดาน สามี ภริยา ญาติพี่น้อง ผู้บังคับบัญชา นายจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องกันโดยทางสมรส หรือบุคคลที่ศาลเห็นว่ามี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนเป็นญาติพี่น้องหรือมีความสัมพันธ์ในทางอื่นที่ศาลเห็นสมควร โดยสามารถทำ สัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๐ เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน **(ปกติคำนวณจากรายได้สุทธิต่อเดือน)**

(๓) ผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ทนายความ ผู้สอบบัญชี ครู ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสื่อสารมวลชน หรือผู้ประกอบวิชาชีพอื่นตามที่ศาลเห็นสมควร **เมื่อ ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย** อาจใช้ตนเองเป็นหลักประกันได้ **ในกรณีความผิดที่ตนถูกกล่าวหาเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่หรือการปฏิบัติงานในการประกอบวิชาชีพ** โดยสามารถทำสัญญาประกันได้ในวงเงินไม่เกิน ๑๕ เท่าของอัตราเงินเดือนหรือรายได้เฉลี่ยต่อเดือน **(ปกติคำนวณจากรายได้สุทธิต่อเดือน)**

(๔) บางกรณีที่มีความผิดไม่ร้ายแรง ศาลอาจพิจารณาอนุญาตให้บิดา มารดาเป็นผู้ร้องขอประกันบุตรได้ โดยไม่ต้องมีหลักประกัน หรือ

(๕) นิติบุคคล ในกรณีที่กรรมการ ผู้แทน ตัวแทน หุ่นส่วน พนักงานหรือลูกจ้างของ นิติบุคคลนั้นตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย